

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

ALEX MAROIU

Libris
EDITORIAL
BRAȘOV, 2019

PARTEA I • BUCUREȘTI

1	9
2	27

PARTEA A II-A • BRNO

3	47
4	69
5	79

PARTEA A III-A • PRAGA

6	101
7	117
8	137

PARTEA A IV-A • BUCUREȘTI

9	145
10	159
11	171

PARTEA A V-A • VIENA

12	195
13	213
14	231

PARTEA A VI-A • PARIS

15	253
16	271
17	291
18	309

EPILOG	323
--------------	-----

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

PARTEA I
BUCUREȘTI

spre
OCCIDENT
ALEX MAROIU

1

Cu siguranță că atunci când povestești întâmplări ale căror consecințe le cunoști, nu poți să fii decît subiectiv. În ceea ce te privește personal asta e sigur. Dar a nu spune nimic e și mai rău pentru că ar însemna să îți totul în tine, în subiectivismul tău care îți cere să vorbești, să te aperi și să te explici. Să vorbești cît mai repede cu putință pentru a scăpa de greutatea faptelor, de bucata din trecut care te deranjează pentru ca apoi să reîncepi să trăiești curat, deschis și gata de un nou drum.

Pentru că în cazul meu despre acest drum e vorba. Despre drumul ce se deschide înaintea ta în momentul decisiv, despre drumul în direcția în care mergînd sperî să devii alt om, un om pe care să nu-l mai recunoști nici măcar tu însuși. Acest drum ți se pare obligatoriu de parcurs. Iar eu, vrînd – nevrînd, l-am făcut.

Cînd Anca și Lili mi-au spus, fiecare separat, la cîtva timp după revoluție, că ar fi bine să plecăm împreună spre occident, spre Franța, dincolo de surpriza ideii am fost convinsă că au plănuit împreună sau separat totul cu mult timp înainte. Un fel de plan din care nu puteam lipsi. Și nu erau sigurele care aveau planuri din care făceam parte și eu fără să știu. Ce le-o fi atras la mine imediat după

Revoluție urma să aflu ulterior, în timp, pe măsură ce fiecare mi-a făcut mărturisiri.

Am așșat, ca de obicei, o mină calmă, ca și cum propunerea nu m-ar fi surprins, ca și cum la asta m-aș fi așteptat. Și tot ca de obicei instinctul mi-a dat de veste că nu era cazul să mă bucur așa cum ar fi făcut-o oricare alta în locul meu. Chiar dacă revoluția trecuse și odată cu ea euforia victoriei și obsesia plecării din țară, oricine ar fi fost fericit să plece spre occident, mai ales spre Franța. Nu însă și eu care, ca de obicei, am primit vestea în cele două feluri diferite ale mele, pe dinafară cu cel mai firesc calm posibil, iar pe dinăuntru cu cea mai profundă bănuială că urma să regret drumul și tot ce avea să fie legat de el.

Și totuși, n-a fost chiar așa. Dacă aș fi fost altfel de om, dacă n-aș fi fost atît de indiferentă, multe dintre lucrurile întîmplate ar fi putut fi întrezărite, bănuite și chiar anticipate cu fapte. Mie, cu cîteva luni înainte de revoluție, încă lucrurile mi se păreau bine bătute în cuie iar Ceaușescu, în vizită în Iran în acel moment, părea și el la fel de neclintit, dominînd cu cea de lîngă el viața noastră, preaslăvit de partid și protejat de Securitate.

* * * *

Nu am, cred, suficientă personalitate. Par, mi s-a spus asta mereu, prea calmă, prea contemplativă, prea dispusă să accept ce vor ceilalți. Și sunt, adaug eu, prea absentă ca să observ detaliile pe care ceilalți le văd, le simt și le provoacă reacții imediate. Și totuși, acest lucru, care pe mulți ar putea să-i contrarieze și chiar să-i enerveze, mie mi-a adus cîștiguri mult timp pentru că acest calm aparent mă făcea să le par tuturor „blîndă, caldă și bună de transformat într-un prieten care știe să asculte și să tacă, calități atît de rare” (Anca, pe atunci colega

mea, cea care lucra la Serviciul Personal al Romexportgaz, firmă unde numai eu mai lucrez acum, după revoluție). Toată atitudinea mea degaja „calmul celui care înțelege ce se întâmplă cu el și cu ceilalți și încearcă să reducă răul care ne copleșea” (din nou Anca, descriind momentele imediat de după revoluție).

Așa o fi fost. Cel puțin pe jumătate, adică ce era legat de revoluție și strict la ceea ce mimam în acele momente, era cu siguranță adevărat. Și acum, după tot ce a fost, îmi face plăcere să-mi amintesc ce se spunea Anca despre mine. Era ceea ce așteptam să aud, era confirmarea așteptată, mai ales că venea de la ea, cea care ne spiona pe toți. Ea, cea care ne citea și ne clasa notele făcute de unii contra altora.

În același timp îmi părea bine că nu avea cum să-mi citească în suflet, acolo unde totul era invers. Cred că citind notele făcute de unii contra altora ne cunoștea toate dorințele, toți dușmanii și toate rateurile. Dar nu putea merge mai departe, nici mai adânc, în interiorul ființei noastre. De câte ori o fi rîs de noi, de porcăriile scrise de noi contra altora și ale altora contra noastră? De câte ori nu i-o fi fost scîrbă de noi și de minciunile pe care le scorneam, de câte ori nu s-o fi simțit superioară văzînd invidia ce ne îmbolnăvea de ură sau deznădejdea care ne cuprindea cînd simțeam că pierdeam teren în fața șefilor și a Securității?

Eu însă, cu felul meu ciudat de a contempla evenimentele, păream că îi eram pe plac Ancăi. Eram soția directorului, dar pe atunci directorii și cei din familia lor nu erau scutiți de ura celor din jur și nici de notele făcute contra lor, „nici de furia celor plasați mai sus, cu rudele plasate mai jos” (Lili, precisă și documentată, făcînd aluzie la mine). Nimeni nu credea pe atunci că norocul era etern, „Lasă dragă, nu mă mai ameți că nu ține, am schimbat pînă acum patru directori în trei ani, știu bine ce înseamnă să visezi și să tot sperii degeaba. Cu cît te urci mai sus cu atît cazii mai rău.” (Lili, vorbind cu mine, aparent

fără nicio legătură cu cazul meu). Ca să revin la ce voiam să spun, dacă erai atent la ce făcea Anca, comportarea ei te putea orienta perfect în raport cu evenimentele, cu cei din jur și cu schimbările ce puteau să apară. Asta făceam și eu, ceea ce dovedește o dată în plus că eram doar o spectatoare. Una bună, cu toate că aș fi putut fi în centrul atenției. Nu pentru că eram soția directorului, fie el și trecător, ci pentru că mai toate femeile ar fi făcut-o în locul meu, mai ales cele care simt o plăcere nebună să fie mereu în centrul atenției. Adică în centrul celorlalte femei. Universul femeilor subordonează, sigur și permanent, întregul univers al bărbaților.

Amintirile mele, răscolite apoi de Anca și Lili, de revoluție și de faptele celorlalți și mai ales de drumul făcut spre occident la propunerea celor două, nu puteau fi decît amintiri confuze, izolate și încîlcite, proprii mie, o persoană cu trăirile și gesturile separate în două lumi ca urma adîncă lăsată de un cutremur între două falii de pămînt, una agățată de suprafață, senină dar falsă, și alta ascunsă în adînc, în mine înșămi, alimentată de purul adevăr.

* * * *

„Nu lăsa proștii să te bată la cap. Chiar dacă ești soția directorului, nu poți să faci nimic pentru ei.”, mi-a spus la o cafea Anca, cumva în treacăt și în fugă, privind în altă parte și parcă preventiv. N-am putut să-i răspund nimic, era bine informată și avea dreptate, chiar îi ascultam pe mulți care veneau să îmi spună diverse lucruri despre care niciodată nu discutam cu Vlad acasă, cum fac toate soțiile de directori. Cred că asta era de fapt lucrul cel mai urît, faptul că tăcerile mele dădeau speranțe multora deși nu promiteam nimic niciodată. Mulți continuau să spera și poate chiar credeau că voi face ceva pentru ei. Mai cîstit ar fi fost să nu-i ascult, așa cum spunea Anca.

Dar existau și alte păreri, „Mai ales nu sta de vorbă sau nu asculta niciodată ce spun bărbații,ăștia nu au probleme de serviciu, au doar probleme cu femeile care îi obsedează.” (Lili, cu experiența femeii care învârtea bărbații pe degete).

Da, avea dreptate și Lili, secretara lui Vlad, femeia pe care toți bărbații o visau, o doreau și o priveau pe la spate după ce treceau de ea pe hol. Avea dreptate Lili, cea mai sexy femeie din întreprindere, Lili pe care nimeni n-ar fi putut s-o oprească să vorbească. „Și totuși, cum este posibil ca Lili să fie măritată cu nulitatea aia de bărbatu-său?” (Vlad, supărat pe Marian, colegul meu cel ironic și soțul gelos al lui Lili, pentru că stătea prea mult în secretariat privind cu ură restul bărbaților).

Eram destul de apropiată și de Lili. Distanța dintre noi era totuși reglementară. Mică, dar clară pe atunci. Nu puteam să o evit, ar fi fost o ineptie. Deși nu eram încântată s-o știu lângă Vlad toată ziua. Fusesse „plantată cu grijă exact acolo unde trebuie”, cum ne spunea Anca, „de undeva foarte de sus”, ca secretară a lui Vlad și era clar că nimeni nu o putea mișca din ceea ce toți numeam a fi „locul ei strategic”. Eram și cu ea în relații „să le spunem bune” (eu, făcând clarificări și clasificări pentru Anca în altă zi când ne-am întâlnit tot întâmplător). Dar nu am numit-o prietena mea pe Lili pînă la revoluție.

Pentru că pe atunci nu era bine să fii prieten cu nimeni, nu puteai ști ce urmează. Legat de cei care veneau să mă vadă și să-mi ceară ceva, Lili, am mai spus deja, vedea lucrurile altfel decît le vedea Anca, „Sper să mă scapi de o parte dintre cei care vor mereu cîte ceva, sunt cam mereu aceiași și nu obosesc niciodată!”.

O întrebam uneori, „Crezi că dacă îi ascult pe unii dintre cei care vin la mine să se plîngă o să am probleme?”. Îmi răspundea rîzînd: „Probleme o să ai oricum, în lipsă de probleme cineva va inventa precis una. Mai bine ascultă-i ca să ai ceva clar în minte despre ei și

Resurse online pentru cercetare științifică

ulterior uită tot dacă nu-ți convine ce ți-au spus!” (Lili, privind-se cu atenție în oglinda mare din holul secretariatului ca să-și întindă mai bine ciorapii de nylon).

* * * *

Nu am căutat niciodată să schimb părerea celorlalți despre mine. La ce bun? Am fost mereu convinsă că părerile preconcepute nu pot fi schimbate și în fond, mă întreb, de ce ar fi trebuit să schimb ceva care mă avantaja sau care nu mă deranja?

Mă simțeam bine în pielea mea, cum spun francezii. Dacă aceste păreri reflectau numai opinii de suprafață, cu atât mai bine. Bine că încă nu s-a inventat mașina de citit gândurile! S-ar fi văzut că pe dinăuntru meu lucrurile nu stăteau așa cum păreau. Realitatea dinăuntru meu era chiar pe dos, tăcerile mele ascundeau teama de orice știre neprevăzută și o permanentă neliniște bine deghizată în tăcere și zîmbete false care puteau, pe moment, salva situația pînă se mai lămuriau lucrurile sau trecea pericolul, „Ce bine știi tu să taci și să zîmbești, Iri!” (Lili, admirativ sau poate cu necaz că ea nu putea să-și țină gura uneori).

E drept că știu să mă abțin, să tac mult timp înainte de a spune ceva, să aștept un moment în plus în raport cu alții cînd peste noi toți vine o surpriză. În astfel de momente știu că nu se vedea ce se întîmpla cu mine, adică ceea ce simțeam în adîncul ființei mele, unde frămîntările erau poate mai mari decît ale celorlalți, mai profunde și mai nuanțate. Dar tot de o natură calculată, adică egoistă, „Este adevărat, nimeni nu crede ce se scrie în notele informative despre tine, dar totuși nu cred că ești perfectă. Și fi sigură că nici EI nu cred.” (Lili, încercînd să mă sperie vorbind despre EI, cei din Securitate). Oare cine era mai tare în fața Securității, Lili sau Anca?

Fiecare om este construit într-un anume fel. Nu cred că se poate schimba. Însă ar putea să mimeze și să susțină în ochii altora exact schimbările dorite de ei ca să le facă pe plac. Și asta ca să poată trece ușor peste tot ceea ce le-ar putea aduce neplăceri, confruntări sau antipatii. Până la urmă aparențele contează, ele se văd, ele se consemnează, ele pot fi dovedite, ele te îngroapă.

Asta am făcut deci mereu în momentele grele (dar puțin și între ele). Deși eram în presiune, neliniștită și fricoasă ca un iepure, am mimat tot timpul că totul este în regulă, că sunt de acord cu orice sau că m-aș putea schimba după cum doresc cei din jur. Am făcut tot timpul acest lucru fără să ezit, fără să calculez urmările și fără să retractez nimic ulterior. Am mimat, spun. Dar de schimbat evident ca nu puteam să mă schimb. Important a fost însă că ceea ce am mimat a fost înregistrat ca atare. Mă felicit și mă admir. Doar la acest capitol.

Spre deosebire de mine, prietenele mele (să le numesc așa), Anca de la Personal și Lili, secretara lui Vlad, fostul meu soț și fostul nostru director (adjunct, e bine să precizez) n-au crezut în niciun fel de schimbare și n-au fost în stare să își mascheze ura față de ceilalți când schimbarea a venit. Aveau și de ce, locurile lor de muncă fuseseră legate de ceea ce era trecător, fragil și amenințat de nesigurantă. Pentru că ceea ce făceau ele putea fi făcut de oricine, aveau școală puțină și flexibilitate pe săturate, puțin caracter și multă rezervă pentru compromisuri. Știți, cred, cam ce înseamnă asta când vorbim despre femei.

Dincolo de calmul meu de suprafață, afișat perfect, nu mai era nimic de adăugat în partea vizibilă. Puterea de a afișa calmul, recunosc cu oarece jenă, venea de la o indiferență totală pentru tot ceea ce reprezenta restul oamenilor, ceilalți și tot ceea ce nu mă privea direct acoperirea tot peisajul în care eram precum nisipul care acoperă totul în Deșertul Sahara. Era poate și ceva răutate în ceea ce făceam, dar în fond nu făceam decît să răspund cu aceeași monedă acelor bărbați și mai ales acelor femei care mă urau. Totul îmbrăcat într-un ambalaj fals și sclipitor de zîmbete. În interiorul meu era un fel de arhivă cu două secții, o secție ținea minte ce doreau ceilalți iar alta ținea minte adevărul. Da, era posibil. Și totul chiar mergea bine o perioadă, pînă cînd viața mă lovea și mă obliga peste noapte să fiu mai corectă și mai atentă. Adică mai om.

Acest tip de a trăi mi-a adus mult timp liniștea de zi cu zi, nu deranjem pe nimeni și nimeni nu mă deranja. Poate că nu mă iubea chiar toată lumea dar nici nu aveam dușmani. Vlad a spus despre mine: „Pur și simplu, tu trăiești ca să faci pe placul celorlalți.” (Vlad, pe jumătate revoltat, la miezul nopții, cu paharul de șampanie în mîna, în plină aniversare a căsătoriei noastre după trei ani de la cununie).

Pe atunci, pe cînd seratele dansante și chefurile interminabile se țineau lanț, Anca nu era decît „fata vecinilor din cartier”, prietenii lui Bob, tatăl lui Vlad și socrul meu. Ea a fost mereu un fel de cunoștință a noastră deși a rămas mereu la stadiul de „o umbră și chiar o nălucă” (Lili, pornită pe Anca, convinsă că o femeie de la Serviciul Personal nu va fi niciodată prietenă cu altă femeie). Legat de venirea Ancăi în firmă trebuie spus că, în afara mea care știam că Anca era o vecină de cartier, Lili a spus, nemulțumită prima dată cînd a văzut-o în firmă, „Tu mai lipseai de aici ca să fiu sigură că ghinionul este o stare

Respect pentru oameni și cărți

permanentă!” (Lili, făcându-și cruce peste decolteul adânc unde se uitau toți bărbații înainte de a intra la Vlad în birou).

Lili în schimb apăruse, îmi spusese Vlad, de la început în firmă, fără nicio legătură cu nimic dar în legătură cu orice ulterior, după ce a fost numită secretara lui și a început să secere bărbații ca pe niște spice de grâu. Curtată intens de toți bărbații, chiar exagerat de intens; Lili părea că era antrenată să facă victime la tot pasul ca și cum se hrănea cu sîngele lor, „Bărbații sunt bărbați, toți vor acleși lucru. Lili trebuie să se descurce, să scape de toți bărbații care nu înțeleg că o femeie este liberă să iubească pe cine vrea, atunci cînd vrea ea.” (mama lui Lili, amețită, încercînd un fel de explicație atunci cînd ne-am întilnit la un sfîrșit de an festiv la serviciu). O explicație destul de bizară pentru mama unei femei măritate care mai avea și un copil. M-am gîndit fără să vreau la o zicală populară: „Așchia nu sare departe de trunchi.” (eu, stabilind în gînd că Lili era așchia și mă-sa trunchiul). O zicală cam „forestieră”, pentru că principiile familiei lui Lili păreau că funcționau „ca în codru” și din cîte vedeam, cereau spații largi de pădure. Asta vedeam pe atunci.

Ca să închei tabloul personajelor principale cu mine și cu Vlad, ne-am cunoscut în Politehnică, la Facultatea de Mecanică unde a pus ochii pe mine pentru că, mi-a spus ulterior, „Păreai absentă și distantă, bine îmbrăcată și avînd un corp extrem de apetisant. Tăcerea ta m-a pus mereu la punct înainte să mă accepți și să îmi strecuri în minte ideea că ești plină de mister, de un mister superior și ironic.” (Vlad, agitat și timid în noaptea nunții, cu gîndul dus complet „într-acolo”). Nu mă pot abține să nu spun că și în noaptea nunții am simțit aceeași dedublare, pe față mi-am păstrat zîmbetul ironic, dar pe dinăuntru am fost răvășită de tot ce simțeam, plăcerea de a fi posedată m-a furat cu totul și m-am trezit făcînd lucruri destul de nerușinate. Aici, cînd vorbim despre sex, nu fac rabat de la sinceritate. Dar n-aș vrea să o recunosc. Întotdeauna pentru

Resp mine sexul a contat și puteam să îl domin copios pe Vlad cînd îmi puneam mintea la contribuție. De fapt, cred că eu l-am avut pe Vlad în noaptea nunții. A fost o noapte frumoasă. O așteptasem cu emoția necesară. Cu tot ce trebuia ca să-l dau gata pe Vlad cel timid. Mă deranja puțin numele lui de familie, Mierescu nu era un nume frumos. Dar nici prea greu de suportat. Avusesem demult un profesor de matematică cu numele ăsta care îmi aducea aminte de două corijențe. Niște mici nenorociri care îmi marcase ră vacanțele lungi de vară pe cînd eram la liceu. Cît de departe părea copilăria! Și cît de departe îmi părea și noaptea nunții!

* * * *

Nu eram prea tineri cînd familiile noastre, după ce ne-am strîns în timp cu toții în capitală, au început să se viziteze la final de săptămînă. Eram chiar bine trecuți de vîrsta fragedă a tinereții. Eu, la treizeci de ani, eram căsătorită deja de cîtiva ani cu Vlad și singurul lucru pentru care îmi făceam destule griji era faptul că nu reușeam să aveam copii.

Asta era singura problemă, mare de altfel, dar „încă rezolvabilă” (cum spunea Bob într-un anume fel, teatral și vocal). Problema ne stresa mai ales că lucrînd în comerțul exterior, rubrica „Copii” rămînea necompletată. Ceea ce, știam foarte bine, ne dădea note slabe la purtare în dosarele Securității, pe care Anca le alimenta periodic cu tabele și note, evident fără să aducă vorba vreodată despre ele de față cu noi. Cu toții, eu și Vlad, dar mai ales Bob și Neli, soacra mea cea importantă și cea „acră” (ca să mă mențin în zona zicătorilor populare), speram să intrăm cît mai curînd într-un fel de legalitate politică și să devenim „persoane de încredere în fața partidului” (evident, mereu Bob, socrul meu, colonel de Securitate